

Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz *

An Econometric Analysis on the Indicators of Poverty in Developing Countries

ÖZET

Yoksulluk, insanlık tarihi boyunca var olan, az gelişmiş ülkelerin olduğu kadar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin de karşı karşıya kaldığı temel sorunların başında gelmektedir. Dünyada çoğu insan en iyi yaşam standardının tadını çıkarırken, aynı zamanda çok sayıda insan, zıtlık yüzünden daha da dehşet verici hale gelen, katı yoksunluk yaşamakta. Yoksulluğun, ortaya çıktığı durumun koşullarına bağlı olarak çeşitli tanımları vardır ve genellikle bir kişi veya topluluğun belirli bir yaşam standardı için finansal kaynaklardan ve gerekli unsurlardan yoksun olduğu bir duruma atıfta bulunmaktadır. Yoksulluğu anlamak, yoksulluğa yönelik müdahalelerin ve politikaların belirlenmesini etkilediğinden son derece önemlidir. Yoksulluğun az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülmesi, aynı zamanda gelişmiş ülkelerde de bir sorun olarak görülmeye başlaması yoksullukla ilgili daha geniş çaplı araştırmalara yönelmeye neden olmuştur. Yoksullukla mücadelede ülkelerin kendi çabalarının yanı sıra uluslararası birçok kurum ve kuruluşun da dünyanın en yoksul kesimlerinin desteklenmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır.

Bu çalışma, 2000-2019 dönemi için gelişmekte olan ekonomilerde yoksulluğun azaltılmasına etkisi olduğu düşünülen değişkenleri panel veri analizi ile test ederek yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikalara rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmanın diğer çalışmalardan farkı, yoksulluğa neden olabilecek çok daha fazla değişkenin analize dahil edilmesidir. Analiz sonuçlarına göre; Gini katsayısı, enflasyon oranı ve işsizlik oranı ile yoksulluk düzeyi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunurken; devletin genel sağlık harcamaları, eğitime yönelik devlet harcamaları ve vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı ile yoksulluk düzeyi arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Panel Veri Analizi, Gelişmekte Olan Ülkeler

ABSTRACT

Poverty is one of the main problems faced by developed and developing countries as well as underdeveloped countries that have existed throughout human history. Understanding poverty is extremely important as it influences the formulation of interventions and policies to address poverty. While most people in the world enjoy the best standard of living, many at the same time experience rigorous deprivation made all the more terrifying by the contrast. Poverty has various definitions, depending on the circumstances of the situation in which it arises, and generally refers to a situation in which a person or community lacks the financial resources and essentials for a certain standard of living. Understanding poverty is extremely important as it influences the formulation of interventions and policies to address poverty. The fact that poverty occurs in underdeveloped and developing countries, and that it is also seen as a problem in developed countries, has led to more extensive research on poverty. In addition to the efforts of countries in the fight against poverty, many international institutions and organizations also play an important role in supporting the poorest parts of the world.

This study aims to guide policies for poverty reduction by testing the variables that are thought to have an impact on poverty reduction in developing economies for the period of 2000-2019, with panel data analysis. The difference of this research from other studies is that more variables that can cause poverty are included in the analysis. The results achieved in this research demonstrate that; while there is a significant and positive relationship between the Gini coefficient, inflation rate, unemployment rate and poverty level; there is a significant and negative relationship between the government's general health expenditures, government expenditures for education and the share of tax revenues in GDP and the level of poverty.

Keywords: Poverty, Panel Data Analysis, Developing Countries

GİRİŞ

Bireylerin veya hane halkının, sosyal olarak kabul edilebilir bir asgari yaşam standardını karşılamak için yeterli kaynaklara erişememeleri olarak tanımlanan yoksulluk, yaşanan mekana ve zamana göre değişebildiği gibi, aynı zaman diliminde farklı ülkelerde farklı kriterlere göre de kişiler zengin veya yoksul olarak

Öznur Özbek¹
Rüştü Yayar²

How to Cite This Article
Özbek, Ö. & Yayar, R.
(2023). "Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(73): 3922-3932. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.70877>

Arrival: 03 May 2023
Published: 31 July 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Bu makale Öznur ÖZBEK'in TOGÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde tamamlanan "Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz" konulu doktora tezinden türetilmiştir.

¹ Doktora Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Merkezi, İktisat, Tokat, Türkiye
² Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat, Tokat, Türkiye

nitelendirilebilmektedir. Dünyada farklı biçimlerde tanımlanan yoksulluk, maddi kaynakların ve zenginliğin küresel ölçekte ve uluslar içinde eşit olmayan dağılımının bir sonucudur.

Yoksulluk genellikle, bir kişinin belirli bir maddi varlığa veya paraya sahip olmadığı durum veya kıtlık olarak açıklanmaktadır. Modern iktisadın kurucusu olarak bilinen ve aynı zamanda ahlak filozofu da olan Smith (1776) yoksulluğu, "doğanın veya geleneklerin gerektirdiği ihtiyaçların satın alınamaması" olarak tanımlamıştır. Bu tanım, yoksulluğun (ahlaki) sosyal / psikolojik yönünü, ekonomik durumla (doğa) aynı ağırlıkta görmektedir. "Yoksul olmayan" olarak nitelendirilebilecek kişinin ihtiyaçlarının türünü açıklayarak bu tanım üzerinde daha ayrıntılı olarak durulmuş, bu ihtiyaçlar yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olanın yalnızca metalar olmayıp, aynı zamanda ülke geleneklerine göre yokluğunda, en alt tabakada olsalar bile, "insanları itibarsız hale getirebilecek şeyler" olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle, mutlak bir ölçüyü (doğanın gerektirdiği zorunluluklar) görelî bir ölçüyle (geleneklerin gerektirdiği zorunluluklar) birleştirmektedir (Davis ve Martinez, 2014: 7).

Yoksulluk, uzun zamandır tüm dünyada yaygın bir sorun olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Yoksulluk, uluslararası kalkınmada ve aslında tüm ekonomik kalkınma ve hükümet politikası tartışmalarında en hararetle tartışılan konular arasında yer almaktadır. Bu sorunla başa çıkabilmek için yoksul bireylerin mümkün olduğunca doğru bir şekilde belirlenmesi önemli bir adımdır. Yoksulluğun özlü ve evrensel olarak kabul edilen bir tanımı, büyük ölçüde, fiziksel, ahlaki ve psikolojik de dahil olmak üzere insani koşulların birçok yönünü etkilediği için zordur. Bu nedenle, yoksulluğu kavramsallaştırmak için farklı kriterler kullanılmıştır. Analizlerin çoğu, temel mal ve hizmetleri güvence altına almak için yetersiz gelirin bir sonucu olan geleneksel yoksulluk görüşünü izlemektedir. Bazıları ise yoksulluğu kısmen eğitim, sağlık, beklenen yaşam süresi, çocuk ölüm oranı vb. faktörlerin bir fonksiyonu olarak görmektedir (Ajakaiye ve Adeyeye, 2001). Dönem, süre (uzun veya kısa vadeli veya döngüsel) veya dağılım (yaygın, yoğun, bireysel) gibi faktörlere de bağlı olarak çeşitli yoksulluk türleri ortaya çıkmıştır. Mutlak (aşırı, derin), görelî, öznel, nesnel, kırsal, kentsel, geçici, kronik yoksulluk, insani, çok boyutlu yoksulluk ile kadın, çocuk ve gelir yoksulluğu gibi başlıklar altında incelenebilmektedir.

Toplumda kimlerin yoksul, kimlerin yoksul olmadığını belirlemenin, uygulamaya yoksulluk sınırı kavramını getirmiştir. Yoksulluk sınırı; gelir, harcama veya tüketim gibi standart teknik kurallar kullanılarak hayati ihtiyaçların karşılanması için belirlenen minimum düzeydir. Bu sınır bireyin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, hayatta kalabilmesi veya gerekli olan kalori miktarını alabilmesi için uzmanlar tarafından belirlenmiş izafi bir çizgidir. Yoksulluk tanımlarının kapsamlarına göre bu çizgi değeri de değişmektedir (UNDP, 1997). Yoksul olanı olmayandan ayırmak için kullanılan ve Dünya Bankası tarafından tahmin edilen yoksulluk sınırı, küresel ekonomik kalkınmadaki ilerlemeyi değerlendirmek için kullanılan en önemli göstergelerden biri haline gelmiş ve Binyıl Kalkınma Hedefleri için merkezi bir gösterge olmuştur. Yoksulluk sınırı oluşturmak için iki ana yaklaşım vardır. Mutlak bir yaklaşım, yoksulluğu, bir kişinin su, giyim ve barınma gibi fizyolojik gereksinimlerine dayalı asgari yaşam standardına göre tanımlamaktadır. Buna karşılık, görelî yaklaşım, yoksulluğu belirli bir toplumda belirli bir zamanda genel kabul görmüş bir yaşam standardı ile ilişkili olarak tanımlamakta ve temel fizyolojik ihtiyaçların ötesine geçmektedir (Falkingham ve Namazie, 2002).

Yoksulluğun doğru bir şekilde ölçülmesi, yoksullukla mücadele ölçeğinin belirlenmesi, politikaların formüle edilmesi ve bunların etkinliğinin değerlendirilmesi bağlamında önemlidir. Dünya Bankası, temel gıda, giyim ve barınma için yaşam maliyeti değiştiğinde, uluslararası yoksulluk sınırını periyodik aralıklarla değiştirmektedir. 2017 SAGP'ne göre 2022 yılı Eylül ayında yapılan güncelleme ile yoksulluk sınırı günde 2,15 ABD doları olarak belirlenmiştir. Yoksulluğun ölçülmesi, yoksulların ve nüfus içindeki paylarının veya mutlak sayılarının belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu, analitik amaçlarla gerçekleştirilmektedir, ancak esas olarak yönetsel nedenlerdir, çünkü sosyal yardım almaya hak kazananların tespiti ve bu yardımlar aracılığıyla gelirin yeniden dağıtılmasının gerektireceği maliyetlerin belirlenmesi gerekmektedir (Mareš, 2002).

Bir yoksulluk sınırı belirlendikten sonraki aşama, yoksullukla mücadele için yararlı olan bir veya daha fazla endeksin seçilmesidir. Endeksler, farklı ülkelerdeki veya bölgelerdeki yoksulluk düzeyini, insanların yaşadığı yoksulluğun derinliğini ve yoksulluğun zaman içinde nasıl değiştiğini vurgulamak için kullanılmaktadır. Çoğu ülke ve uluslararası kuruluş tek bir endekse odaklanmak yerine, verileri kullananlara daha kapsamlı bir yoksulluk resmi sağlayan bir dizi önlem yayınlama eğilimindedir. Literatürde bazı yoksulluk ve eşitsizlik ölçütleri diğerlerine göre daha sık kullanılmaktadır. Bununla birlikte, tüm ölçütlerin, büyük ölçüde bu ölçütleri oluştururken kullanılan farklı değişkenlerin niteliklerinden türetilen güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır (SESRIC, 2015). Yaygın olarak kullanılan endekslerden bazıları; kafa sayısı endeksi, yoksulluk açığı endeksi, yoksulluk açığının karesi endeksi, çok boyutlu yoksulluk endeksi, Sen endeksi vb.

Yoksulluk kavramı farklı ilgi gruplarına ve yoksulluğu yaşayan bireylere bağlı olarak göreceli oluşu, yoksulluğun tanımı ve ölçümüne yönelik dört ana yaklaşımın altını çizmiştir. Bunlar, bireysel yoksulluğu parasal gelire ve yetersizlik göstergelerine dayalı olarak ölçmeye çalışan yaklaşımlar, sosyal dışlanma kavramlarına dayalı yaklaşımlar ve yoksulların görüşlerini kendilerinin oluşturması için katılımcı yöntemlere yanıt veren yaklaşımlardan oluşmaktadır (Kotler, vd, 2006; Laderchi, vd, 2003). Hepsinin, yoksulluğun öne çıkardıkları veya dikkatlerden kaçan yönleri açısından avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Yoksulluğun ne olduğuna dair farklı kavramlara dayanmaktadır ve aralarında önemli bir örtüşme bulunmamaktadır. Bu nedenlerden dolayı, yapılacak müdahalelerde kimin hedef alınması gerektiğine ilişkin çıkarımları açısından farklılık göstermekte ve yoksulluğun ölçüğü ve görülme sıklığı konusunda oldukça farklı tahminlere yol açmaktadırlar.

Hükümetler, çeşitli kurum ve kuruluşlar yoksulluk sorununa acil çözümler ararken ve yoksulluğun birçok olumsuz etkisiyle mücadele etmeye çalışırken, sürdürülebilir bir pozitif değişim yaratmak için yoksulluğun nedenlerini belirlemeye ihtiyaç duymaktadır. Yoksulluğa neyin neden olduğunu anlamak, etkili çözümler tasarlama ve uygulama sürecinin çok önemli bir parçasıdır. Çoğu araştırmacı, insanlık tarihi boyunca her yerde tüm yoksulluğun tek bir temel nedeni olmadığı konusunda hemfikirlerdir. Bununla birlikte, belirli ülke ve bölgelerin geçmişi ve koşulları dikkate alındığında bile, yoksulluğun nedenleri açıkça gözükmemektedir. Yoksulluk skalası ve koşulları, onu ülkelerin karşı karşıya olduğu en acil sosyal sorunlardan biri haline getirmektedir. Sebepleri ne olursa olsun yoksulluk, içinde yaşayan insanlar için yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Bilim adamları, devlet kurumları ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından yürütülen ve/veya analiz edilen birçok araştırma, yoksulluğun (ve yoksulluğa yakın olmanın) yoksulların yaşamları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır.

Yoksulluğun az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülmesi, aynı zamanda gelişmiş ülkelerde de bir sorun olarak görülmeye başlaması yoksullukla ilgili daha geniş çaplı araştırmalara yönelimine neden olmuştur. Yoksullukla mücadelede ülkelerin kendi çabalarının yanı sıra uluslararası birçok kurum ve kuruluşun da dünyanın en yoksul kesimlerinin desteklenmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Yoksulluğun azaltılması için günümüzde IMF, Dünya Bankası, Uluslararası Çalışma Örgütü, OXFAM, ILO, UNICEF ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı gibi uluslararası kuruluşlar çalışmalarını sürdürmektedir. Yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olmasından dolayı, yoksulluğun azaltılması için uygulanacak politikaların da çok boyutlu olması ve aynı zamanda her ülkenin mevcut sosyoekonomik ve kültürel koşullarına göre zaman içinde politikaların da farklılaşması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun temel belirleyicilerinin saptanmasıdır. Bu kapsamda, 2000-2019 dönem aralığı verileriyle 22 gelişmekte olan ülkede yoksulluk üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerden; Gini katsayısı, GSYH büyüme oranı, genel devlet sağlık harcamaları, eğitime yönelik devlet harcamaları, enflasyon oranı, nüfus artış hızı, işsizlik oranı ve vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı arasındaki ilişki ekonometrik olarak test edilerek, yoksulluğun azaltılmasına yönelik politika önerisinde bulunabilmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Yoksulluk günümüzde hala önemli bir ekonomik sorun olarak önemini korumaktadır. Yoksulluk sorunu, ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşamadığı sürece inceleme konusu olmaya da devam edecektir. Birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen yoksulluk sorununun üstesinden gelmek için standart bir formül henüz bulunamamıştır. Bunun temel nedeni, yoksulluğun birçok faktörden etkilenmesidir.

Birçok araştırmacı, yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile mücadelede ekonomik büyümenin rolünü araştırmış; gelirin eşitsizlik (Gini endeksi ile ölçülen) ve yoksulluk sınırıyla olan ilişkisinin toplumun refah düzeyine bağlı olarak pozitif veya negatif olabileceğini ifade etmişlerdir. (Fosu, 2017; Brady ve Jäntti, 2017; Edward ve Sumner, 2018).

Eşitsizlik ve yoksulluk, ekonomik büyümeyle olan bağlantıları aracılığıyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak birbirini etkilemektedir. Cardoso (1992), Latin Amerika ülkelerinde 1970 ile 1990 yılları arasında enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkisini incelemiş, enflasyonun yoksulluğu iki şekilde artırdığını savunmuştur. Birincisi, enflasyonun harcanabilir reel geliri azaltabilmesi; ikincisi, nominal ücretler, ücretliler tarafından tüketilen malların fiyatından daha az artması durumunda, işçilerin reel gelirinin düşebileceğidir. Latin Amerika'da enflasyonun enflasyon vergisi yoluyla yoksulları etkilediğine dair kanıtlar bulunmuştur, ancak etkisi çok küçüktür. Daha yüksek enflasyon oranları, daha yüksek enflasyon vergileriyle sonuçlanmıştır, ancak enflasyon aşırı derecede yüksek olmadıkça (%100'ün üzerinde), enflasyon vergisindeki bu artış %1'den az olmaktadır. Ancak enflasyonun yoksulluk üzerindeki asıl etkisinin reel ücretler üzerinden ortaya çıktığını

göstermiştir. Hızlanan enflasyonun reel ücretleri azalttığını ve yoksulluğu artırdığını bulmuştur. Elde ettiği sonuçlara göre, enflasyon iki katına çıktığında reel ücretler %14 düşürmektedir.

Talukdar (2012), gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkisini 1981-2008 döneminde 115 gelişmekte olan ülkeden oluşan bir panel veri seti ile analiz etmiştir. Genel olarak enflasyonun yoksullukla pozitif olarak ilişkili olduğu, gelir, eğitim düzeyi ve yönetim kalitesinin ise özelliklerin çoğunda yoksullukla negatif korelasyon gösterdiği görüşünü destekleyen kanıtlar bulmuştur. Bununla birlikte düşük gelirli ülkelerde, düşük orta gelirli ülkelerde ve üst orta gelirli ülkelerde enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkisini ayrı ayrı analiz ederek çoğu durumda enflasyonun yoksullukla pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermesine rağmen, düşük gelirli ülkelerde enflasyon ve yoksulluk arasındaki ilişkinin negatif ve belirli özellikler altında istatistiksel olarak anlamsız olduğunu bulmuştur.

Cammeraat (2020), 1990'dan 2015'e kadar 22 Avrupa Birliği üyesi devletleri için bir panel veri seti kullanarak OLS ve 2SLS regresyon modellerini kullanmıştır. Toplam kamu harcamalarının yoksulluk ve eşitsizlik ile negatif ilişkili olduğunu, ancak GSYH büyümesi ile anlamlı bir ilişki bulunmadığını tespit etmiştir.

Kelbore (2015), 1981-2010 dönemini ve 43 Afrika ülkesini kapsayan bir panel veri kullanarak Afrika'da ticari açıklığın ve yapısal dönüşümün yoksulluğu azaltma etkilerini incelemiştir. Ticari açıklığın başlangıçta yoksulluğu yaklaşık %1.3 oranında artırdığını ve bir dönem gecikmesinden sonra yaklaşık %1.2 oranında azalttığını; iki dönem gecikmeli yapısal dönüşüm ise yoksulluğun yaklaşık %3 oranında azalmasını sağladığını tespit etmişlerdir. Çalışma aynı zamanda, kişi başına düşen GSYH'deki bir artışın yoksulluk seviyelerinde orantılı bir azalmaya (% 0,7 ila %1) sahip olduğu tespit edildiğinden, büyümenin yoksullar için iyi olduğu şeklindeki ünlü 'Bhagwati hipotezini' doğrulamaktadır.

Pradhan ve Mahesh (2014); ticari açıklığın yoksulluk üzerindeki etkilerini belirlemek için 25 gelişmekte olan ülkeden oluşan bir paneli üç yıl boyunca analiz etmişlerdir. Yoksulluğun toplam ticaret, ithalat, ihracat ve mal ticareti ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu, beşeri sermayenin (eğitim) yoksulluk üzerinde negatif etkisi olduğunu saptamışlardır. Ayrıca altyapı ve sağlığın kişi başına GSYH üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Sinaga (2020) çalışmasında, kişi başına düşen GSYH, gelir dağılımı eşitsizliği, işsizlik ve İGE'nin yoksulluk üzerindeki etkisini 2004-2018 döneminde Batu Bara Regency ve Medan City için çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelemiş, işsizliğin negatif ve yoksulluk açısından anlamlı olduğunu, kişi başına düşen GSYH, gelir dağılımı eşitsizliği ve İGE'nin yoksulluk üzerinde negatif ve anlamlı olmayan bir etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Bosworth ve Collins (1999), 1978-95 yıllarının her biri için 58 gelişmekte olan ülkede ödemeler dengesi ve yurtiçi yatırım ve tasarruf verilerinden oluşan bir panel veri setini incelemiş, her bir dolar sermaye girişinin yaklaşık yarısının yerli yatırımda bir artışa dönüştüğünü bulmuşlardır. Bulguları, finansal sermaye girişinin %53-69'una eşit bir yabancı kaynak transferi olduğunu göstermektedir.

Taruno (2019), 2009-2018 döneminde 31 ilden elde edilen panel verileri kullanarak, Endonezya'da ekonomik büyüme ve kamu harcamalarının, eğitim, sağlık ve sosyal korumanın yoksulluğun azaltılmasındaki rolünü araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmasında bu iki değişkenin hem kentsel hem de kırsal alanlarda yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkilerini analiz etmek için iki regresyon modeli kullanılmıştır. Çalışma, sağlık ve eğitim sektörlerine yapılan kamu harcamalarının, kentsel ve kırsal alanlar arasında yoksulluğun azaltılmasında biraz farklı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Sağlık ve eğitime yapılan harcamalar kırsal alanlarda yoksulluk oranını azaltmak için önemli bir etkiye sahipken, kentsel yoksulluk oranlarındaki düşüş muhtemelen sağlık harcamalarından daha fazla etkilenmektedir. Bu çalışma aynı zamanda son on yılda ekonomik büyüme ve sosyal yardım harcamalarının yoksulluk oranlarını azaltmada önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu nedenle, yoksulluğu daha etkin bir şekilde azaltmak için hükümetin yoksulluğu azaltma programlarını sağlık ve eğitim sektörlerine yatırıma odaklamasının daha iyi olacağını belirtmiştir.

Omari ve Muturi'nin (2016) Kenya'da yapmış oldukları çalışmada, tarım ve sağlık harcamalarına yapılan kamu harcamalarının yoksulluk oranı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu, altyapıya yapılan harcamaların ise yoksulluk oranı üzerinde olumsuz ve anlamlı bir etkisi olduğu kanıtlanmışlardır. Bu nedenle, artan hükümet harcamalarının yoksulluğu etkili bir şekilde azaltmaya yardımcı olacağına inanılmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve ANALİZ**Veri Seti, Model ve Yöntem**

Çalışmada, gelişmekte olan 22 ülke için 2000 - 2019 dönemini kapsayan verilerle, panel veri analizini kullanarak niceliksel bir yaklaşım kullanılmaktadır. Veri kaynaklarına dayalı olarak, Dünya Bankası Veri Tabanı, IMF Veri Tabanı ve OECD Veri Tabanından alınan yıllık veri biçimindeki veriler kullanılmıştır.

Modelde Yoksulluk Açığı (POV) bağımlı değişken; Gini Katsayısı (GINI), GSYH büyüme oranı (GDP), Genel Devlet Sağlık Harcamaları (HEALTH), Eğitime Yönelik Devlet Harcamaları (EDU), Enflasyon Oranı (INF), Nüfus artış hızı (POP), İşsizlik Oranı (UNEMP) ve Vergi Gelirlerinin GSYH İçindeki Payı (TAX) ise açıklayıcı değişkenlerdir. Bu doğrultuda gelişmekte olan ülkeler için oluşturulan panel veri regresyon denkleminin genel formu aşağıdaki gibidir:

$$\begin{aligned} \text{POV} = & \alpha_0 + \beta_1 \text{GINI} + \beta_2 \text{GDP} + \beta_3 \text{HEALTH} + \beta_4 \text{EDU} + \beta_5 \text{INF} \\ & + \beta_6 \text{POP} + \beta_7 \text{UNEMP} + \beta_8 \text{TAX} + \mu_i + \lambda_t + \varepsilon_{it} \\ & i = 1,2, \dots, 22 \quad t = 1,2, \dots, 20 \end{aligned}$$

Panel veri regresyon modelleri birçok dönem boyunca aynı yatay kesit birimlere ait gözlemler şeklindeki panel veriye dayanmaktadır. Panel verinin yatay kesit ve zaman serisi verilerine göre çeşitli avantajları bulunmaktadır. Bunlar; örneklem büyüklüğündeki artış, yatay kesit birimlerde zaman içerisindeki dinamik değişimleri incelemek, zamanda sabit değişkenleri içeren daha karmaşık davranışsal modelleri incelemek olarak sıralanabilir (Gujarati, 2016: 420).

Panel veri regresyonunda Ortak Etki (Havuzlanmış) Modeli (OEM), Sabit Etkiler Modeli (SEM) ve Rastgele Etkiler Modeli (REM) olmak üzere temelde üç model bulunmaktadır. Ortak Etki tahmin modeli, yalnızca zaman serisi verilerini ve yatay kesit verilerini birleştirdiği için en basit panel veri tahmin tekniğidir. Sabit Etkiler (SEM) tahmin modeli, sabit terimin birimler boyunca değişen doğrusal bir regresyon modelidir. SEM, kesişim olarak incelenen birimler arasındaki karakterlerdeki farklılıkları yakalamak için bir kukla değişken kullanan panel veri tahmin tekniğidir (Pazarlıoğlu ve Gürler, 2007: 37-38). Rastgele Etkiler Modelinde (REM) ise birimler ve zamanlar arasında farklılık gösteren parametreler, modele hata teriminin bir bileşeni olarak dahil edilmektedir. Bunun temel sebebi sabit etkili modellerde karşılaşılan serbestlik derecesi kaybının önlenmek istenmiş olmasıdır (Baltagi, 1995; 13). Bu model, hata terimlerinin birimler arasında ve zaman içinde birbiriyle ilişkili olabilecek panel verileri tahmin etmemize yardımcı olmaktadır.

Bu durumda hangi modelin en uygun tahmin olduğunu bulabilmek için istatistiksel değerlendirmelere dayalı bir panel veri modeli seçmek gerekir. Bu durumda model seçimi LR testi, Hausman testi ve Lagrange-Çarpan testi kullanılarak yapılır. En iyi modeli bulduktan sonraki adım, bu çalışmada Modelin İyiliğini görmek için kısmi analiz için t testi, eşzamanlı analiz için F testi ve belirleme katsayısı testi kullanılarak bir dizi hipotez testi yapılmaktadır.

Ampirik Analiz**Veri Seçimi ve Açıklayıcı Analiz**

Modelde yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin nasıl tanımlandığı ile bağımsız değişkenlerin ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiye dair beklentilere Tablo 1.'de yer verilmiştir. Beklenen işaretin pozitif çıkması yoksulluk ile ilgili değişken arasında doğru yönlü, aksi durumda ters yönlü bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Modelde Kullanılan Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Açıklamalar

Değişken		Uygulanan İşlem	Beklenti
GINI	Gini Katsayısı	% Oran	+
GDP	GSYH Artış Oranı	% Değişim	-/+
HEALTH	Genel Devlet Sağlık Harcaması (GSYH'nin Yüzdesi)	% Oran	-
EDU	Eğitime Yönelik Devlet Harcamaları (GSYH'nin Yüzdesi)	% Oran	-
INF	Enflasyon Oranı	% Değişim	+
POP	Nüfus	% Değişim	+
UNEMP	İşsizlik Oranı (Toplam İşgücünün Yüzdesi)	% Oran	+
TAX	Vergi Geliri (GSYH'nin yüzdesi)	% Oran	-/+

Analize bağımlı değişken olarak dahil edilen Yoksulluk Açığı ile ilgili veri yetersizliği de göz önünde tutularak -bağımsız değişkenlerle birlikte- belirli bir dönem aralığı içerisinde dengeli bir panel veri oluşturabilmek için en uygun ülke grubu belirlenmiştir. Bu ülkeler, 1 Temmuz 2022 tarihinde Dünya Bankası

tarafından yapılan sınıflandırmaya göre seçilmiştir. Analize dahil edilen gelişmekte olan 22 ülkenin dönem aralığı, 2000-2019 yılları arasını kapsamaktadır. Bu ülkeler, Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2: Analize Dahil Edilen Gelişmekte Olan Ülkeler

1	Arjantin	9	Dominik Cumhuriyeti	16	Moldova
2	Ermenistan	10	Ekvator	17	Panama
3	Belarus	11	El Salvador	18	Paraguay
4	Brazil	12	Gürcistan	19	Peru
5	Bolivya	13	Macaristan	20	Taylant
6	Çin Halk Cumhuriyeti	14	Endonezya	21	Türkiye
7	Kolombiya	15	Kırgız Cumhuriyeti	22	Ukrayna
8	Kostarika				

Aşağıda Tablo 3.'de gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun belirleyicisi olabilecek değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır:

Tablo 3: Gelişmekte Olan Ülkelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	Min	Max
POV	440	6.224	6.188	0	28.9
GDP	440	4.361	3.777	-15.136	14.231
GINI	440	42.898	9.392	24	61.6
HEALTH	440	3.207	1.31	.55	6.824
EDU	440	4.355	1.535	1.151	9.51
INF	440	8.86	13.168	-7.714	185.291
POP	440	0.851	0.884	-1.9446	2.731
UNEMP	440	7.327	4.1	.25	22.97
TAX	440	17.362	5.253	6.82	33.568

Tablo 3.'e dayanarak, 2000'den 2019'a yoksul (POV) yüzdesinin, %6.188 standart sapma ile tüm örneklemelerin ortalama değerini %6.224 gösterdiği açıklanabilir. Bu dönemde gelişmekte olan ülkeler için en düşük değer %0 iken en yüksek değer ise %28.9'dur. Diğer değişkenlerle ilgili veriler tabloda gösterildiği gibi gözlemlenebilmektedir.

Ekonometrik Metodoloji ve Bulgular

Panel verilerin birim boyutunun yanı sıra zaman boyutunun da bulunması veriyi yaratan sürecin belirlenebilmesi için serinin durağanlığının araştırılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, panel birim kök testleri hem zaman hem de yatay kesit bilgisini dikkate alan testlerdir. Zaman serisi birim kök testlerine göre yatay kesit boyutunun analiz sürecine dahil edilmesiyle verideki değişkenlik sayısının artmasına bağlı olarak istatistiksel açıdan daha güçlü ve anlamlı sonuçlar verdiği kabul edilmektedir (Hurlin ve Mignon, 2006: 2).

Panel serilerde birimler arasında korelasyon bulunursa, testlerin asimtotik özellikleri etkilenebilecektir. Bu nedenle, birimler arasındaki korelasyonun varlığına göre farklı birim kök testleri geliştirilmiştir. İkinci nesil birim kök testleri, birimler arasındaki kesitsel bağıllığı dikkate alarak durağanlığı inceler. Bu nedenle, panel birim kök analizi yapılmadan önce kesit birimleri arasında bağıllık bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda çalışmada, birimler arasındaki kesitsel bağıllığı incelemek için Pesaran (2004) CD testi uygulanmış ve test sonuçlarına Tablo 4.'de yer verilmiştir.

Tablo 4: Pesaran (2004) CD Test Sonuçları

Değişken	CD-test	p-value	corr	abs(corr)
POV	57.370	0.000	0.844	0.844
GDP	61.660	0.000	0.907	0.907
GINI	30.900	0.000	0.455	0.613
HEALTH	23.550	0.000	0.346	0.477
EDU	14.850	0.000	0.219	0.512
INF	12.850	0.000	0.189	0.317
POP	20.600	0.000	0.303	0.936
UNEMP	8.600	0.000	0.126	0.432
TAX	24.970	0.000	0.367	0.452

Tablo 4.'te verilen test sonuçlarına bakıldığında tüm değişkenler için kesitsel bağımsızlığı öne süren sıfır hipotezinin reddedildiği, yani değişkenlerin her birinde yatay kesit bağımlılığı bulunduğu görülmektedir.

Birimler arasında yatay kesit bağımlılığının bulunması ikinci nesil birim kök testleri olarak geliştirilen testlerin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada yatay kesit bağımlılığının reddedilememesi dolayısıyla ikinci nesil birim kök testlerinden Bai ve Ng, Im-Pesaran-Shin (CIPS) ve Pesaran (2006) tarafından uygulanan Crosssectionally Augmented Dickey-Fuller (CADF) birim kök testleri uygulanmıştır.

Tablo 5: Birim Kök Test Sonuçları

Değişken	Seviye					
	Bai ve Ng		Im-Pesaran-Shin (CIPS)		Cross-sectional Augmented Dickey Fuller (CADF)	
	Sabit	Sabit / Trend	Sabit	Sabit / Trend	Sabit	Sabit / Trend
POV	-3.54888 0.00710	-2.98724 0.00500	-3.57188 <0.01	-3.91862 <0.01	-2.609 0.000	-3.297 0.000
GDP	-3.05914 0.02980	-0.80461 0.13820	-1.52248 ≥0.10	-2.55316 ≥0.10	-2.183 0.021	-2.100 0.811
GINI	-3.20923 0.01990	-2.15032 0.03140	-2.41731 <0.01	-2.35469 ≥0.10	-2.253 0.009	-2.427 0.262
HEALTH	-2.00952 0.27050	-2.62181 0.01400	-2.08039 ≥0.10	-2.44622 ≥0.10	-1.814 0.367	-2.066 0.851
EDU	-2.09292 0.25480	-2.11830 0.03590	-2.87518 <0.01	-2.79888 <0.05	-2.566 0.000	-2.796 0.009
INF	-3.10004 0.02520	-2.93946 0.00570	-3.28560 <0.01	-2.93479 <0.01	-2.477 0.000	-2.532 0.131
POP	-3.05914 0.02910	-0.80461 0.13890	-1.52248 ≥0.10	-2.55316 ≥0.10	-1.911 0.216	-2.620 0.063
TAX	-3.36185 0.01100	-3.00993 0.00610	-2.42866 <0.01	-2.50578 ≥0.10	-1.776 0.435	-1.923 0.956
UNEMP	-1.84805 0.34700	-1.94509 0.04550	-1.84402 ≥0.10	-2.14996 ≥0.10	-1.975 0.140	-2.047 0.870
1. Fark						
AHEALTH	+/- Inf 0.00000	+/- Inf 0.00000	-3.59550 <0.01	-3.20954 <0.01	-2.544 0.000	-2.656 0.044
APOP	-7.19562 0.00000	-7.05846 0.00000	-2.71828 <0.01	-2.78354 <0.05	-2.781 0.000	-3.148 0.000
AUNEMP	-5.80243 0.00000	-5.79447 0.00000	-2.81385 <0.01	-23.20481 <0.01	-2.751 0.000	-2.881 0.003

Tablo 5.'te yer alan birim kök testi sonuçlarına göre modelde yer alan Genel Devlet Sağlık Harcamaları (HEALTH), Nüfus artış hızı (POP) ve İşsizlik Oranı (UNEMP) değişkenlerinin 1. Farklarında, diğer değişkenlerin ise seviye değerlerinde durağan duruma geldikleri görülmektedir.

Çalışmada, model tahmin sonuçlarını analiz etmeden önce, öncelikle en uygun modele karar verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, çalışmada kullanılacak en iyi modeli seçmek için panel veri tahmin modelinin yani Olabilirlik Oran (LR) Testi, Lagrangian Çarpan Testi ve Hausman Testinin test sonuçlarının belirlenmesi, yapılması gereken ilk adımdır. Ortak Etkiler, Sabit Etkiler ve Rastgele Etkiler modellerine ilişkin tahmin sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin LR, LM ve Hausman Testi Sonuçları

Test		Değer	Olasılık	Sonuç
Olabilirlik Oran (LR) Testi	F İstatistiği	44.36906	0.0000	SEM
Hausman Test	Ki-Kare İstatistiği	57.93052	0.0000	SEM
LM Test	Breusch-Pagan İstatistiği	767.6089	0.0000	REM

Tablo 6.'ya göre, gelişmiş ülkeler için panel veri tahmin modelinin seçiminde, Sabit Etkiler Modelinin (SEM) en uygun model olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 7: Sabit Etkiler Modeli Analiz Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t Değeri	Olasılık
C	-8.4133	3.0291	-2.7775	0.0057*
GDP	0.1220	0.0486	2.5110	0.0124**
GINI	0.4992	0.0590	8.4647	0.0000*
HEALTH	0.6643	0.5520	1.2034	0.2296
EDU	0.5809	0.3921	1.4817	0.1392
INF	0.0413	0.0204	2.0265	0.0434**
POP	-0.0167	0.5831	-0.0287	0.9771
TAX	-0.6512	0.0769	-8.4646	0.0000*
UNEMP	0.4590	0.0851	5.3915	0.0000*

F İstatistiği: 36.2584

Prob>F: 0.0000

R²: 0.7103

Not: *, ** ve ***; katsayının sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 7.'ye göre, bu çalışmadaki dışsal değişkenler ile içsel değişkenler arasındaki ilişki aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

$$POV = -8.4133 + 0.4992GINI + 0.1220GDP + 0.6643HEALTH + 0.5809EDU + 0.0413INF - 0.0167POP + 0.4590UNEMP - 0.6512TAX + \varepsilon_{it}$$

2000 - 2019 dönemini kapsayan gelişmekte olan 22 ülke için oluşturulan modelde temel varsayımlardan herhangi bir sapma olup olmadığını belirlemek için yapılan otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyon test sonuçları, Tablo 8.'de sunulmuştur.

Tablo 8: Sabit Etkiler Modelinde Temel Varsayım Test Sonuçları

	Temel Varsayımların Testleri
Otokorelasyon	Durbin-Watson = 0.37508296 Baltagi-Wu LBI = 0.72164697
Değişen Varyans / Heteroskedasite	Uyarlanmış Wald Testi = 1568.27 (Prob = 0.0000)
Birimler Arası Korelasyon	Pesaran CD = 5.13 (Prob = 0.0000) Friedman = 27.942 (Prob = 0.1418) Frees = 2.078

Not: Frees'nin Q Dağılımından Elde Edilen Kritik Değerler: (0.10: 0.1360; 0.05: 0.1782; 0.01: 0.2601).

Genel olarak, DW ve LBI test istatistiklerinin 2'den küçük olması durumunda otokorelasyonun varlığından söz edilmektedir. DW istatistiği 0.375 ve LBI istatistiği 0.722 olup her iki değerde 2'den küçük olduğundan, modelde otokorelasyon problemi bulunmaktadır.

Uyarlanmış Wald istatistiği χ^2 tablosu ile karşılaştırılmış, modelde değişen varyans – heteroskedasite problemi bulunduğu belirlenmiştir.

Pesaran CD test sonuçlarına göre, yatay kesit bağımsızlığını ifade eden sıfır hipotezinin reddedildiği görülmektedir. Panel birimlerinde yatay kesit bağımlılığı söz konusudur. Friedman test istatistiğine göre birimler arası korelasyon yoktur şeklinde kurulan hipotez reddedilememiştir.

Frees test istatistiğinin %90, %95 ve %99 güven düzeylerinde kritik değerlerden büyük olması durumunda ise birimler arası korelasyonun varlığı söz konusudur. Frees test istatistiğinin %95 güven düzeyinde Frees = 2.078 > 0.1782 olduğundan birimler arası korelasyon yoktur şeklinde oluşturulan H_0 hipotezi reddedilmiştir. Frees test istatistiğine göre birimler arasında korelasyon bulunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler için yapılan temel varsayım testlerine göre otokorelasyon, değişen varyans - heteroskedasite ve birimler arası korelasyonun varlığı söz konusudur. Bu koşullarda, her üç varsayımdan sapmaya karşı dirençli standart hatalarla etkin ve tutarlı tahminler yapan Driscoll ve Kraay sabit etkiler model tahmincisi kullanılmıştır.

2000 - 2019 dönemini kapsayan gelişmekte olan 22 ülke için Driscoll - Kraay standart hatalı sabit etkiler tahmincisine göre oluşturulan sonuçlar Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Yapılan Sabit Etkiler Modeli İçin Driscoll - Kraay Tahmin Sonuçları

POV	Katsayı	Standart Hata	t-İstatistiği	Olasılık	[95% Conf.	Interval]
GDP	0.007	0.060	0.110	0.910	-0.118	0.132
GINI	0.331	0.102	3.250	0.004*	0.117	0.544
HEALTH	-1.262	0.573	-2.200	0.040**	-2.462	-0.062
EDU	-1.530	0.360	-4.250	0.000*	-2.284	-0.777
INF	0.034	0.014	2.480	0.022**	0.005	0.062
POP	0.326	0.562	0.580	0.569	-0.850	1.502
TAX	-0.552	0.139	-3.950	0.001*	-0.843	-0.260
UNEMP	0.430	0.073	5.850	0.000*	0.276	0.583
C	8.578	9.987	0.860	0.401	-12.326	29.482

F İstatistiği: 787.40

Prob>F: 0.0000

R²: 0.5691

Not: * ve **; katsayının sırasıyla %1 ve %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Analiz sonuçlarına göre, Gini katsayısının yoksulluk üzerindeki etkisi pozitiftir. Yani gelir dağılımının %1 oranında bozulması, yoksulluğu %0.331 oranında artırmaktadır. Genel Devlet Sağlık Harcamalarındaki %1'lik artış ise yoksulluğu %1.262 oranında azaltırken, Eğitime Yönelik Devlet Harcamalarındaki %1'lik artış ise yoksulluğu %1.530 oranında azaltmaktadır. Enflasyon oranındaki %1'lik artış da yoksulluğu %0.034 oranında artırmaktadır. Vergi Gelirlerinin GSYH İçindeki Payındaki %1'lik artış yoksulluğu %0.552 azaltırken, İşsizlik oranındaki %1'lik artış, yoksulluğu %0.430 oranında artırmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun belirleyicileri üzerine yapmış olduğumuz çalışmada GSYH'deki ve nüfus artış hızındaki artışın yoksulluğu artırıcı yönde etki etmekle birlikte, her iki değişken içinde istatistik olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen bulgulara göre oluşturulan nihai model ise aşağıda belirtildiği gibidir:

$$\widehat{POVi} = 8.578 + 0.007GDP + 0.331GINI - 1.262HEALTH - 1.530EDU \\ + 0.034INF + 0.326POP - 0.552TAX + 0.430UNEMP$$

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluk, yüzyıllar boyunca devam eden küresel bir ekonomik ve sosyal sorundur. İlk uygarlıkların ortaya çıkışından bu yana, yoksulluğun nedenleri ve soruna yönelik çözümleri saptamaya yönelik girişimlerde bulunulmuştur. Son birkaç on yılda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde aşırı yoksulların sayısındaki önemli düşüşe rağmen, yoksulluk dünya çapında hükümetlerin karşılaştığı en ciddi zorluklardan biri olmaya devam etmektedir. Yoksulluğun azaltılması, sistematik bir yaklaşım gerektiren karmaşık bir konudur. Yoksulluğun nedenleri dünya çapında önemli ölçüde değişebileceğinden, her özel durumda etkili politikalar bulmak için ampirik araştırmalar gereklidir.

Hemen hemen tüm dünya ülkelerinin ortak meselelerinden biri haline gelen yoksulluk sorunu; ülkelerin gelişmişlik seviyesi, dini inanışlar, savaşlar, pandemiler, politik yapı gibi pek çok etkene bağlı olarak değişkenlik gösteren güncel bir meseledir. Soruna neden olan etmeleri doğru belirlemek, politikacılar tarafından yoksulluğun azaltılması bağlamında daha dengeli bir politikanın uygulanabilmesine imkan sağlamaktadır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın hedefi, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun hangi ekonomik sebeplerden kaynaklandığını tespit edebilmektir. Bunun için yoksulluk göstergesi olarak yoksulluk açığı analize dahil edilmiş, yoksulluk ile arasında ilişki bulunabilecek Gini katsayısı, GSYH büyüme oranı, genel devlet sağlık harcamaları, eğitime yönelik devlet harcamaları, enflasyon oranı, nüfus artış hızı, işsizlik oranı ve vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Analiz için gelişmekte olan 22 ülkenin 2000-2019 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Veri setinin gerek zaman dilimi, gerekse farklı ülke grubunu içermesi sebebiyle kantitatif analiz için en uygun metot olan panel veri yöntemi tercih edilmiştir.

Modelin birim ve/veya zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için Olabilirlik Oranı (LR), F ve Breusch-Pagan Lagrange Çarpımı (LM) testleri uygulanmış, daha sonra Hausman testi yapılarak sabit etkili modelin en doğru model olduğuna karar verilmiştir. Modelde temel varsayımlardan sapma bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla otokorelasyon, heteroskedasite ve birimler arası korelasyonun varlığı test edilmiş ve modelde her üç varsayımdan da sapma probleminin varlığı belirlenmiştir. Bu koşullarda, sapmaya karşı dirençli standart hataları elde etmek için Driscoll ve Kraay tahmincisi kullanılmıştır.

Gelişmekte olan ülkeler için sabit etkiler modeli Driscoll ve Kraay tahmincisiyle elde edilen sonuçlara göre, GSYH'deki ve nüfus artış değişkenleri %95 güven aralığı düzeyinde anlamsız çıkmaktadır. Gini katsayısındaki, enflasyon oranındaki ve işsizlik oranları ile yoksulluk oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusu iken; genel devlet sağlık harcamaları, eğitime yönelik devlet harcamaları ve vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı ile yoksulluk oranları üzerinde ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Elde edilen bulgular beklentilerle uyumlu yönde çıkmıştır.

Yoksulluk, ekonominin de ötesine geçen, diğer etkenlerin yanı sıra sosyal, demografik ve politik konuları da içeren çok boyutlu bir sorundur. Bu nedenle, yoksulluğa yönelik çözümler yalnızca ekonomik politikalara dayandırılmamalı, iyi koordine edilmiş kapsamlı bir dizi önlem alınmalıdır. Aslında bu, kapsamlı yoksulluğu azaltma stratejilerinin altında yatan mantığın da temelidir. Gelecekte yoksulluğa karşı ilerleme kaydedebilmek için, bugün dünyadaki yoksulluğu ve nasıl değiştiğini anlamamız gerekiyor. Bu bağlamda, yapılan analizde gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun belirleyicisi olabilecek değişkenlerin doğru irdelenmesi büyük önem kazanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğu azaltmaya yönelik politika geliştirilirken, özellikle analiz sonucunda elde edilen bulguların gözardı edilmemesi, doğru politika oluşturulması bağlamında karar vericilere kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ajakaiye, D. O. & Adeyeye, V. A. (2001). Concepts, Measurement and Causes of Poverty. CBN Economic & Financial Review. 39 (4). <https://www.cbn.gov.ng/out/publications/efr/rd/2002/efrvol39-4-5.pdf>. (15 Mart 2023).

Baltagi, B. H. (1995). Econometric Analysis of Panel Data, John Wiley and Sons, New York.

- Bosworth, B. P. & Collins, S. M. (1999). Capital Flows to Developing Economies: Implications for Saving and Investment. *Brookings Papers on Economic Activity*. 1: 143-180. <https://www.jstor.org/stable/2534664>. (20 Mart 2023).
- Brady, D. & Jäntti, M. (2017). Economic Performance, Poverty, and Inequality in Rich Countries. *The Oxford Handbook of the Social Science of Poverty*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199914050.001.0001>. (20 Mayıs 2023).
- Cammeraat, E. (2020). The Relationship Between Different Social Expenditure Schemes and Poverty, Inequality and Economic Growth. *International Social Security Review*. 73(2): 101-123. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/issr.12236>. (10 Aralık 2022).
- Cardoso, E. (1992). Inflation and Poverty. NBER Working Paper. No. 4006. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4006/w4006.pdf. (20 Ocak 2023).
- Davis, E. P. & Martinez, M. S. (2014). A Review of the Economic Theories of Poverty. *National Institute of Economic and Social Research. Discussion Paper*. 435: 42-52.
- Edward, P. & Sumner, A. (2018). Global Poverty and Inequality: Are the Revised Estimates Open to an Alternative Interpretation? *Third World Quarterly*, 39(3): 487-509. <https://doi.org/10.1080/01436597.2017.1401461>. (20 Nisan 2023).
- Falkingham, J. & Namazie, C. (2002). Measuring Health and Poverty: a Review of Approaches to Identifying the Poor. *DFID Health Systems Resource Centre*. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08d46ed915d622c0018bd/Measuring-health-and-poverty.pdf>. (1 Nisan 2023).
- Fosu, A. K. (2017). Growth, Inequality, and Poverty Reduction in Developing Countries: Recent Global Evidence. *Research in Economics*. 71: 306-36. <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1090944316300862>. (10 Ekim 2022).
- Gujarati, D. (2016). Örneklerle Ekonometri (Çeviri: Nasip BOLATOĞLU). BB101 Yayınları. 1. Baskı. Ankara.
- Hurlin, C. & Mignon, V. (2006). Second Generation Panel Unit Root Tests. *HAL Open Science*. https://shs.hal.science/halshs-00159842/preview/UnitRoot_Ev5.pdf. (15 Şubat 2022).
- Kelbore, Z. G. (2015). Trade Openness, Structural Transformation, and Poverty Reduction: Empirical Evidence from Africa. *Munich Personal RePEc Archive*. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/65537/1/MPRA_paper_65537.pdf. (20 Nisan 2021).
- KOTLER, P., ROBERTO, N. ve LEISNER, T. (2006). Alleviating Poverty: A Macro/Micro Marketing Perspective. *Journal of Macromarketing*. 26(3): 233-238.
- LADERCHI, C., SAITH, R. ve STEWART, F. (2003). Does it Matter That We Do not Agree on the Definition of Poverty: A Comparison of Four Approaches. *Oxford Development Studies*. 31(3): 233-274.
- Mareš, P. (2002). Subjektivní míry chudoby. In *Monitorování chudoby v České republice. Úvodní studie*. Praha: VÚPSV Praha, výzkumné centrum Brno. 31-63.
- Omari, L. V. & Muturi, W. (2016). The effect of Government Sectoral Expenditure on Poverty Level in Kenya. *Journal of Economics and Sustainable Development*. 7(8): 219-242. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/viewFile/30094/31128>. (12 Aralık 2022).
- Pazarlıoğlu, M.V. & Gürler, Ö. K. (2007). Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı". *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*. 44: 508.
- Pradhan, B. K. & Mahesh, M. (2014). Impact of Trade Openness on Poverty: A Panel Data Analysis of a Set of Developing Countries. *Economics Bulletin*. 34(4): 2208-2219. <http://www.accessecon.com/Pubs/EB/2014/Volume34/EB-14-V34-I4-P202.pdf>. (21 Haziran 2020).
- SESRIC (Statistical Economic And Social Research And Training Centre For Islamic Countries). (2015). Measurement of Poverty in Oic Member Countries: Enhancing National Statistical Capacities. <https://www.sesric.org/files/article/502.pdf>, (21 Haziran 2020).
- Sinaga, M. (2020). Analysis of Effect of GRDP (Gross Regional Domestic Product) Per Capita, Inequality Distribution Income, Unemployment and HDI (Human Development Index) on Poverty. *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal) Humanities and Social Sciences*. 3(3): 2309-2317.

https://www.researchgate.net/publication/343926614_Analysis_of_Effect_of_GRDP_Gross_Regional_Domestic_Product_Per_Capita_Inequality_Distribution_Income_Unemployment_and_HDI_Human_Development_Index_on_Poverty. (20 Aralık 2022).

Smith, A. (1976). *The Theory of Moral Sentiments*. (eds. D.D. Raphael and A.L. Macfie) Oxford: Oxford University Press.

Talukdar, S. R. (2012). The Effect of Inflation on Poverty in Developing Countries: A Panel Data Analysis. Master of Arts Thesis. Texas Tech University. <https://ttu-ir.tdl.org/bitstream/handle/2346/46939/TALUKDAR-THESIS.pdf?sequence=1>. (14 Mayıs 2021).

Taruno, H. T. (2019). Public Spending and Poverty Reduction in Indonesia: The Effects of Economic Growth and Public Spending on Poverty Reduction in Indonesia 2009-2018. *The Indonesian Journal of Planning and Development*. 4(2): 49-56. <https://doi.org/10.14710/ijpd.4.2.49-56>. (14 Kasım 2022).

UNDP. (1997). Human Development Report. Oxford University Press. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1997>, (14 Mayıs 2021).